

TÜRKİYE'DE MEYVECİLİĞİN DURUMU

Birçok meyve türünün ana vatanı ve bağ-bahçe kültürünün beşiği olan ülkemizde hem yabancı olarak hem de kültüre alınmış meyve türlerinin sayısı 75'in üzerindedir. Türkiye'de bir yandan sıcak ılıman ve soğuk ılıman iklim bölgelerinde yetişen meyve türleri geniş bir çeşit zenginliğiyle yabancı olarak ve kültüre alınmış halde yetiştirilirken, öte yandan subtropikal ve tropikal iklim bölgelerinden gelmiş meyve türleri de yer almaktadır.

Ülkemizde görülen büyük tür zenginliğinin yanında yine büyük bir çeşit bolluğu ile de karşılaşılır. Nitekim elmada çeşit sayısı 500'ü, armutta 600'ü, erikte 200'ü, şeftalide 100'ü ve üzümde 1200'ü aşmıştır.

Ülkemiz, bahçe kültürünün beşiği olmasının yanında çeşitli meyvelerin üretim ve işletme yörelerinin meydana gelmesine de neden olmuştur. Örneğin şeftali denince Bursa, kayısı denince Malatya, çekirdeksiz üzümde Manisa, incirde Aydın, fıstıkta Antep-Urfa, narda Urfa, fındıkta Ordu-Giresun illeri dünya piyasalarında ürünleri ile birlikte birer kalite sembolü olarak bilinirler.

Türkiye'de istihdamın yapısı incelendiğinde tarım sektörünün her zaman önemli olduğu görülmektedir. Türkiye'de kırsal nüfusun payı ve istihdamda tarım sektörünün payı zaman içerisinde azalmıştır ve bu gelişme yapısal bir dönüşüm olarak kabul edilmektedir. 1990 yılında Türkiye'de istihdam edilenlerin % 46'sı tarım sektöründe çalışırken, günümüzde yaklaşık % 24,7'si tarım sektöründe çalışmaktadır. İstihdamda tarım sektörünün payı son 20 yılda yaklaşık %50 azalmasına rağmen, hala çalışan 4 kişiden biri tarım sektöründe istihdam edilmektedir.

Türkiye'de tarım sektörü ve kırsal alan iç içe girmiş olup kırsal alanda yaşayanların büyük bir çoğunluğu tarım sektöründe çalışmaktadır. Türkiyede kırsal nüfusun fazla olması tarım sektöründe çalışanların oranının da yüksek olmasına neden olmaktadır. Nitekim Türkiye'de istihdam edilenlerin %24.69'u tarım sektöründe çalışmaktadırlar. Türkiye'de kırsal alanda tarım dışı iş olanakları da oldukça kısıtlı olup, kırsal alanda yaşayanların çoğunluğu için tarım sektörü tek iş alanı olmaktadır. 2009 yılında Türkiye de kırsal alanda çalışanların %62.6'sı tarım sektöründe çalışmaktadır.

MEYVECİLİKLE GEÇİNEREN NÜFUS

Meyvecilik yapan çiftçi sayısı:

* Rakamlar Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) veri tabanı kayıtlarından alınmaktadır. Bakanlığın ÇKS veri tabanında çiftçi sayıları ürünler bazında tutulmaktadır. Bir çiftçi aynı anda birden fazla meyve türünde yetiştiricilik yapması durumunda bu çiftçi her ürün türü için ayrı çiftçi olarak değerlendirilmekte ve mükerrerlik olmaktadır. Bu nedenle verilen toplam rakamlar oldukça yüksek çıkmaktadır

* Tarım nüfusu içerisinde ne kadarının meyvecilikle geçindiği üzerinde elimizde net sayılar yoktur. Böyle bir istatistiğin hazırlanması çok iyi olacaktır. Fakat, bu istatistiğin hazırlanması büyük güçlükler göstermektedir. Bunun nedeni, meyveciliğin memleketimizde çoğunlukla tek bir üretim dalı olarak ele alınmayıp diğer işlerle birlikte yapılmasıdır. Bu durum, çiftçi nüfusunda böyle olduğu gibi bir çok yerlerimiz de şehrli nüfusu için de böyledir. Yani bizde mesela, pamuk çiftçisi aynı zamanda portakal üreticisi olduğu gibi dişçi, avukat vb. gibi meslek erbabı da büyük portakal, limon veya incir üreticisi olarak çalışmaktadır.

* Yine, bir çok meyve bölgelerimizde şehirde oturan nüfusun yazın köylere çıktıkları yerlerde az veya çok geniş bir ölçüde meyvecilik yaptıkları (Erzincan, Malatya) görülmektedir, işte bu nedenle nüfusun doğrudan doğruya geçimini meyvecilikten sağlayan kısmını ayırmak zorlaşmakta ve bu durum özel bir istatistik çalışmasını gerektirmektedir. Bununla birlikte, memleketimizin çeşitli yerlerine yayılmış olan meyveliklerin bu bölgeler halkının geçiminde birinci veya ikinci derecede önemli bir rol oynadığı bir gerçektir.

* Bu nedenlerle, bir kaç bölgeyi ele alarak inceleyecek olursak durumu daha iyi bir şekilde aydınlatmış oluruz. Mesela bugün Doğu Karadeniz bölgesinde çay yetiştiriciliği bu bölge halkının en önemli geçim kaynağından birisini teşkil etmektedir. Bu bölgede yalnız çay tarımının geliri ile geçinen bir çok çiftçiler bulunmakla birlikte bunların yanında aynı zamanda mısır yetiştiriciliği veya diğer tarım dalları ile de uğraşanlar vardır.

* Trabzon'dan Ordu'ya kadar uzanan bölgede ise fındık yetiştiriciliği bu bölgenin tarım ekonomisinde baş rolü oynar. Fakat fındıkla birlikte mısır ve tütün yine önemli üretim dallarını teşkil eder. Bu durumu, işletmelerin arz ettikleri özelliklere göre, Ordu'dan İstanbul'a kadar uzanan bölgede de türlü farklarla tespit edebiliriz.

* Yine Ege bölgesinde zeytin, incir ve üzüm yetiştiriciliği tütün, pamuk, tahıllar ve daha bir çok tarla bitkileri ile iç içe girmiş bir durumdadır. Burada da yalnız meyvecilikle uğraşan işletmeler bulunabileceği gibi, bağ-bahçe bitkileri ile tarla bitkilerinin ve hayvancılığın bir arada götürüldüğü çok sayıda işletmeler de vardır.

* Gerek Ege bölgesinde ve gerek Akdeniz kıyısında oturan türlü meslek sahiplerinin geniş ölçüde bağ-bahçe tarımı ile uğraştıkları görülmektedir. Bu bölgelerdeki büyük incir, zeytin ve turunçgiller işletmelerinin önemli bir kısmı bu gibi kimselere aittir.

* Bunların yanısıra meyveciliği kendisine meslek edinmiş büyük ve küçük işletme sahipleri de vardır. Bu misallerimizi diğer bölgelerimize de teşmil edebiliriz. Bu nedenle nüfusun yalnız meyvecilikle geçinen kısmını ayırmak güçtür.

* Nüfus sayısı ne olursa olsun, gerçek olan, meyvecilikle geçinen nüfusun daha refahlı bir hayat sürebildiğidir. Bunun nedeni, hiç şüphesiz, bu üretim dalının dönümden sağladığı yüksek gelirdir. Bu sonuca, tarla ürünlerinde dönümden elde edilen saf gelirle meyvecilikten elde edilen saf gelir mukayese edilerek varılmıştır. Durum, yalnız bize değil diğer dünya memleketlerinde de, meyveciliğin lehine görülmektedir.

* Meyveciliğin diğer bir çok tarımsal üretim dallarına göre daha yüksek bir gelir sağlaması meyvecilik işletmelerinin özellikleriyle açıklanabilir. Bu sektör, entansif bir işletme dalıdır ve fazla bilgiye ve yakın ilgiye dayanır. Bunun sonucunda dönümden kaldırılan ve değerleri diğer tarla ürünlerine göre yüksek olan bir ürünle daha fazla bir saf gelir sağlanması da tabii olsa gerekir.

TÜRKİYE'NİN DÜNYADA LİDER OLDUĞU ÜRÜNLER

SIRALAMADAKİ YERİMİZ	ÜRÜNLER	DÜNYA ÜRETİMİ *(ton)	TÜRKİYE ÜRETİMİ **(ton)	ÜRETİMDEKİ PAYIMIZ (%)
1	FINDIK	739.000***	430.000	66,3
	VIŞNE	1.117.915	194.989	17,44
	KIRAZ	2.130.851	417.905	19,61
	HAŞHAŞ (Tohum)	96.333	34.194	35,5
	İNCİR	1.058.734	254.838	24,07
	KAYISI	3.442.450	450.000	13,01
2	MERCİMEK	3.595.177	325.952	9,07
	BAL	1.089.659	81.364	7,47
	KAVUN	25.014.494	1.647.988	6,4
	KARPUZ	89.153.514	3.683.103	4,1
3	NOHUT	9.774.082	488.477	4,99
	ANTEP FISTIĞI	912.179	128.000	14,03
	KESTANE	1.958.547	59.171	3,02
	ELMA	69.567.526	2.600.000	3,73
	HIYAR	57.556.880	1.749.174	3,1
	FASULYE (TAZE)	19.603.118	614.948	3,5
	BİBERLER	27.915.038	1.975.269	7,1
4	MANDALİNA	21.317.592	858.699	4,00
	DOMATES	145.652.579	11.003.433	6,9
	CEVİZ	2.545.388	178.142	7,00
	İSPANAK	18.088.363	221.632	1,0
5	PATLICAN	41.829.973	821.770	2,0
	ŞEKERPANCARI	229.490.296	16.126.489	7,03
	ZEYTİN	20.632.686	1.415.000	6,85

Dünya Üretiminde ilk 10 içerisinde olan ürünler ;

Kuru Soğan (6), Greyfurt (altıntop) (6), Aspir(6), Çavdar(6), K.Pamuk(7), Limon (7), Armut (7), Arpa(8), Ayçiçeği(10), Susam(10), Çay, Havuç, Karnabahar

*2010 YILI FAO **2010 YILI TÜİK rakamlarıdır.,*** Ekonomi Bakanlığı Fındık Danışma Toplantısı Sunumu

TÜRKİYE'DE YETİŞTİRİLEN BAZI MEYVE TÜRLERİ VE TÜRKİYE'NİN MEYVE ÜRETİM BÖLGELERİ

Çerçel 1. Türkiye'de Yetiştirilen Yabancı ve Kültür Meyve Türleri

Adı	Botanik Adı	Anavatanı
I. Yumuşak Çekirdekli Meyve Türleri		
Elma	<i>Malus communis</i> L.	Anadolu, Kafkasya, Türkistan, Avrupa
Armut	<i>Pyrus communis</i> L.	Anadolu, Kafkasya, Orta Asya
Ahlak	<i>Pirus elaeagnifolia</i> Pall.	Anadolu
Kaya armudu	<i>Amelanchier vulgaris</i> Moench	Anadolu
Ayva *	<i>Cydonia vulgaris</i> Pres.	Kuzey Anadolu, G. Kafkasya, İran, Türkistan
Muşmula	<i>Mespilus germanica</i> L.	Anadolu, Kafkasya
Yeni Dünya	<i>Eriobotrya japonica</i> L.	Çin
Trabzon hurması	<i>Diospyros Kaki</i> L.	D. Çin, Kore, Japonya
Lotus eriği	<i>Diospyros Lotus</i> L.	Çin, Anadolu
Kuş üvezi	<i>Sorbus aucuparia</i> L.	Anadolu, Avrupa
Üvez	<i>Sorbus domestica</i> L.	Anadolu, G. Avrupa
Alıç	<i>Crataegus azarolus</i> L.	Anadolu
Kocayemiş	<i>Arbutus andrachna</i> L.	Anadolu
Japon ayvası	<i>Chaenomeles japonica</i> L.	Çin, Japonya
II. Sert Çekirdekli Meyve Türleri		
Zerdali	<i>Prunus armeniaca</i> L.	Türkistan
Şeftali	<i>Prunus persica</i> L.	Orta Çin
Kiraz	<i>Prunus cerasus</i> L.	K. Anadolu, G. Kafkasya
Vişne	<i>Prunus cerasus</i> var. <i>austera</i> L.	K. Anadolu
Vişnap	<i>Prunus mahaleb</i> L.	K. Anadolu
İdris	<i>Prunus spinosa</i> L.	Anadolu, G. Kafkasya
Kiraz eriği	<i>Prunus domestica</i> L.	Anadolu, Kafkasya
Çakal eriği	<i>Cornus mas</i> L.	Anadolu, Kafkasya
Adi erik	<i>Prunus lauricerasus</i> L.	Anadolu-Kafkasya
Kızılçak	<i>Zizyphus vulgaris</i> Lam.	Anadolu, G. Kafkasya
Kar ayemiş	<i>Elaeagnus orientalis</i> L.	Kafkasya, K. Anadolu
Ünnap		Anadolu, G. Kafkasya
İğde		Çin, Orta Asya, Anadolu
III. Sert Kabuklu Meyve Türleri		
Fındık (Türk)	<i>Corylus colurna</i> L.	Anadolu, Afganistan, Çin, Orta Asya
Fındık	<i>Corylus avellana</i> L.	Anadolu, G. Kafkasya, Orta Asya
Ceviz	<i>Juglans regia</i> L.	K. Anadolu, Balkanlar
Kestane	<i>Castanea sativa</i> Mili.	Anadolu, Türkistan, İran, Suriye
Badem	<i>Amygdalus communis</i> L.	Anadolu, Orta Asya
Badem (Bodur)	<i>Amygdalus orientalis</i> L.	

Adı	Botanik adı	Anavatanı
Antepfıstığı	<i>Pistacia vera</i> L. <i>Pistacia</i>	Anadolu, İran, Afganistan
Buttun	<i>Khinjuk Stocks Pistacia</i>	Anadolu, İran
Melengiç	<i>terebinthus</i> L. <i>Pistacia</i>	Anadolu
Mejdaki sakızı	<i>lentiscus</i> L. <i>Pinus Piena</i>	Anadolu
Çam fıstığı	L.	Anadolu

IV. Üzümlü Meyveler

Beyaz dut	<i>Morus alba</i> L. <i>Morus</i>	Güney Batı Çin
Kara dut	<i>nigra</i> L. <i>Ribes rubrum</i> L.	Anadolu, G. Kafkasya, İran
Fi renk üzümü	<i>Ribes grossularia</i> L.	K. Avrupa
Bektaşlı üzümü	<i>Rubus idaeus</i> L. <i>Rubus</i>	Avrupa, Kafkasya
Ahi dududu	<i>caesius</i> L. <i>Fragaria vesca</i>	Anadolu, Kafkasya
Yabancı böğürtlen	L. <i>Celtis australis</i> L.	Anadolu, Kafkasya, Avrupa
Çilek	<i>Vitis vinifera</i> L.	K. Anadolu, Kafkasya
Çitlenbik	<i>Vaccinium myrtillus</i> L.	Anadolu
Asma		Anadolu
Dal çileği		Anadolu

V. Turunçgiller

Turunç	<i>Citrus aurantium</i> L. <i>Citrus</i>	G. Asya, Koşen-Şin, Hindistan
Portakal	<i>sinensis</i> Osbeck <i>Citrus</i>	Çin, Koşen-Şin, Hindistan
Mandarin	<i>reticulata</i> Blanco <i>Citrus</i>	Çin, Hindistan
Limon	<i>limon</i> L. <i>Citrus limetta</i>	Hindistan
Tatlı limon	Risso. <i>Citrus paradisi</i> Macf.	Hindistan
Grepfrut	<i>Citrus medica</i> L. <i>Citrus</i>	G. Çin
Ağaç kavunu	<i>bergamia</i> Risso. <i>Poncirus</i>	Hindistan, Uzak Doğu
Bergamot	<i>trifoliata</i> Raf. <i>Fortunella</i>	Doğu Hindistan
Uç yapraklı portakal	<i>japonica</i> S w. <i>Fortunella</i>	Orta ve K. Çin
Kamkat (yuvarlak)	<i>margarita</i> S w.	Çin
Kam kat (silindirik)		Çin

VI. Akdeniz Meyveleri, Tropik ve Subtropik Meyve Türleri

Delice Zeytin	<i>Olea oleaster</i> Hoffm. <i>Olea</i>	Anadolu
İncir Muz	<i>europaea</i> L. <i>Ficus carica</i>	Anadolu, Suriye
Hurma	L. <i>Musa cavendishii</i>	Anadolu
Keçiboymuzu	Hook. <i>Phoenix dactylifera</i>	Hind. Çini, Malaya, G. Çin
Frank inciri Nar	L. <i>Ceretonia siliqua</i> L.	İran, Körfezi dolayları
Avokado (Hind ar- mudu Guava Papaya	<i>Opuntia ficus indica</i> L.	Anadolu, Suriye
	<i>Punica granat um</i> L.	Tropik Amerika
		Anadolu, G. Kafkasya
	<i>Persea americana</i> , Mili	G. Amerika Tropik
	<i>Psidium guajava</i> L. <i>Carica</i>	Amerika Tropik
	<i>papaya</i> L.	Amerika

Konu ile İlgili Makale Önerileri - Kaynaklar

Durmuş E., Yiğit A., 2003. Türkiye'nin Meyve Üretim Yörelere. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt 13, Sayı 2, Sayfa 23-54.

Ağaoğlu Y.S., Çelik H., Çelik M., Fidan Y., Gülşen Y., Günay A., Halloran N., Köksal A.İ., Yanmaz R. 2012. Genel Bahçe Bitkileri. Ankara Üniversitesi Yayınları No:253. Yayın No: 1579, Ders Kitabı: 531. Ankara Üniversitesi Basımevi. 369 s.

Durmuş E. ve Yiğit A., 2003. Türkiye'nin Meyve Üretim Yörelere. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt 13, Sayı 2, 23-54

Gülcan R., Tekintaş, F.Ekme, Mısırlı A., Sağlam H., Günver G., Danacıoğlu H., 2000. Meyvecilikte Üretim Hedefleri. V. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi 17-21 Ocak 2000. 1. Cilt, s. 587

Kaşka N., Güteryüz M., Kaplankıran M., Kafkas S., Ercişli S., Eşitken A., Aslantaş R., Akçay E., Türkiye Meyveciliğinde Üretim Hedefleri. 2005. Türkiye Ziraat Mühendisleri VI. Teknik Kongresi. 3-7 Ocak 2005. 519-549.

Köksal A.İ., Okay Y., Demirsoy L., Demirsoy H., Serdar Ü. Güneş N.T., Özüpek Ö.. Meyve Üretiminin Geliştirilme Yöntem Ve Hedefleri. Ziraat Mühendisliği VII Teknik Kongresi. Bildiriler Kitabı. 11-15 Ocak 2010 Ankara. 457-476.

Özbek S. 1977. Genel Meyvecilik. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları:111 Ders Kitabı:6. Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara. 386 s.